

Clàssics moderns. Les heroïnes quotidianes (i IV): *Une Affaire de Femmes* (Un Asunto de Mujeres, 1988) de Claude Chabrol

Iñaki Revesado

Aquest recorregut que estam fent pels models de dona que cerca la manera de sortir endavant en la supervivència diària ens ha acostat fins ara a verdaderes heroïnes que lluiten contra les mancances materials (és el cas de la Glòria de *¿Qué he hecho yo para merecer esto?*) o bé contra les mancances personals (en el cas de la Julie de *Azul*) i que són persones d'una ètica sense màcula, dones que per tirar endavant fan ús dels seus propis recursos, sense aprofitar-se d'altres més necessitats, sense ser una càrrega per a tercers: podien dir-ne que eren models d'una moral íntegra i que des d'aquests principis ètics lluitaven per esdevenir persones amb un futur sobre el qual projectar-se.

Claude Chabrol, el mestre francès pel que fa als retrats femenins, crea en canvi una Marie, la protagonista d'*Une affaire de femmes*, molt allunyada dels models esmentats. Ella també és una gran heroïna quotidiana, una autèntica guerrera en la lluita per la vida, però que, quan aconsegueix la fórmula per fer-se amb els recursos que li permetin dur la vida de princesa que sempre ha anhelat, no dubta en utilitzar-los a qualsevol preu, fins i tot aprofitant-se d'aquells que la necessiten i deixant enrere, sense cap tipus de mirament, les normes més elementals de l'ètica.

Chabrol, a qui tant li agrada submergir-se dins les pobres més amagades de la vida burgesa, amb un gust pel detall més insignificant propi d'un olfacte de gourmet, canvia en aquest cas la classe social de la seva protagonista i, allunyant-se de l'actualitat (cosa poc habitual en la seva filmografia), crea un film d'època ambientat en el temps de l'ocupació de França per l'Alemanya nazi, els temps del govern col·laboracionista del mariscal Pétain i fa protagonista de la història a una dona, Marie, mare de dos fills i l'home de la qual lluita a Alemanya, que viu una trista existència passant les magrors típiques de la classe treballadora francesa en uns temps en

què la gran nació europea se sent totalment humiliada per haver de suportar la derrota davant les tropes nazis i per haver assumit la presència dels soldats alemanys en els seus carrers, d'acord amb les directrius marcades pel venut mariscal Pétain. Dins aquest marc, Chabrol ens presenta també un film diferent. L'ocupació nazi és, sens dubte, una de les ferides més grosses amb què ha de carregar la societat francesa, per això el cinema ha tractat tantes vegades el tema. Normalment el tractament que se n'ha fet consisteix en l'enaltiment dels herois de la resistència, amb un posicionament indubtable contra l'ocupació i una exaltació dels personatges que lluiten per la llibertat de França, similar a aquella que fan els autors romàntics dels seus herois; en canvi Chabrol, pren el moment històric com un marc temporal amb el qual ressalta més les característiques personals de Marie, la seva falta d'escrúpols per assolir el que desitja i reflecteix un dia a dia de la gent corrent durant l'ocupació on fins i tot es noten certes simpaties d'alguns personatges pels soldats alemanys, si bé inclou un episodi en què queda palesa la lluita de la resistència, quan els soldats maten a trets un jove enmig del carrer, quan Marie hi passeja amb els seus fills.

Marie s'ha acostumat a viure una vida de mancances, tirant endavant amb els seus fills i substituint amb ingeni l'absència del seu home. La seva vida és senzilla, però queda clar tot d'una que ella no és una dona típica, tampoc una mare abnegada. Quan els seus petits dormen, ella aprofita per sortir amb la seva amiga Raquel i ballar fins que les treuen dels bars. I és que Marie té un somni, un somni que és el que li dóna forces per lluitar, un somni que és la meta que ha d'assolir: ella vol ser cantant, perquè és una entusiasta de la música i té una veu excel·lent que només necessita ser instruïda. Tanmateix ella sap que serà difícil aconseguir el que vol, quan a du-

res penes por fer-se amb els ingredients necessaris per fer una pobra sopa amb què alimentar els seus fills. Però, de cop, com si la sort hagués cridat a la seva porta, troba el camí per obtenir el recursos necessaris per nodrir el seu somni. La veïna de Marie queda embarassada en el moment més inoportú, just quan el seu xicot s'ha d'incorporar al front. La veïna perd el fill amb l'ajuda de Marie, que rebra a canvi del favor prestat un gramòfon per adornar amb música les fredes parets del seu apartament. La petita ciutat en què Chabrol ambienta la història és una ciutat de pocs homes, ja que la majoria lluiten en el front. Amb aquesta situació, algunes dones no han pogut resistir-se a la temptació de tenir alguna aventura amb qualque amant esporàdic, d'altres sense l'esguard vigilant dels seus marits i davant la necessitat d'alimentar els fills es prostitueixen amb els soldats alemanys, de manera que els embarassos no desitjats són abundants. Aviat Marie serà sol·licitada per "ajudar" altres dones, però llavors ja no demanarà obsequis a canvi dels seus favors, sinó que exigirà importants quantitats de doblers que sap que les dones aconseguiran de qualsevol manera i que permetran a Marie iniciar el camí cap a una vida sense estretors que tant havia desitjat. La tornada del seu home ferit del front no impedirà que ella continuï amb la vida que ha triat, en la qual el seu home ja no té cabuda. Els guanys que va obtenint permeten que la família es mudi a un pis molt més gran i que a més les habitacions lliures de la casa es lloguin a les prostitutes. L'home de Marie enmig de tot plegat opta primer per intentar frenar la seva dona, després admet en silenci els seus quefers a canvi del plat i el llit calents, però finalment, quan Marie fins i tot du el seu amant a casa, no pot més amb la humiliació i decideix posar fi al somni de Marie, just quan havia aconseguit fins i tot allò que més desitjava, anar a classes de cant.

A partir d'aquest punt el film canvia radicalment de ritme i de to. El costumisme i realisme utilitzat per mostrar la vida de Marie, dóna pas a la denúncia, qüestionant, una vegada més, els valors de la societat burgesa. De cop, per a la justícia de la França humiliada, Marie representa la gangrena que s'estén perillosament pel país (hipocresia absurda, quan l'únic que podia en els pobles i ciutats de França eren les tropes nazis i el col·laboracionisme del govern d'aleshores), i el seu judici serà només una pantomima perquè el veredict i la sentència estan presos des del moment en què Marie va ser empresonada, sense tenir en compte el que s'hauria de poder al·legar en el judici.

Com deien, Marie és un model d'heroïna molt diferent al que representa Glòria o Julie, ella lluita per si mateixa, no per la supervivència sinó per assolir el que desitja. Lluita encomiable per a qualsevol ser humà, però el problema és que Marie no respecta els límits de les seves armes. Com és habitual en la filmografia de Chabrol dels darrers 20 anys, la col·laboració amb Isabel Huppert és extraordinària. Marie és un dels personatges a què l'actriu francesa més riquesa de matissos aporta, només comparable al de *La pianista* (2001) de Michael Haneke. El film és de l'any 1988 i va suposar juntament amb *Días Tranquilos en Clichy* (1990) i *Madame Bovary* (1991) una espècie d'inflexió en la filmografia del cineasta més actiu de la *nouvelle vague*, després amb *El Inferno* (1994) i *La ceremonia* (1995) va tornar a les seves obsessions marcades pels prejudicis de la moral burgesa que han tengut continuïtat amb *Gracias por el chocolate* (2001) o *La dama de honor* (2004).

Clàssics moderns: heroïnes quotidianes

Un repàs pel cinema dels darrers anys protagonitzat per dones que lluiten per esdevenir ciutadanes de primera, ben bé podria estar representat per aquest grapat de títols, en què, segur, que hi ha obllits imperdonables:

Tres colores: Azul (1993) de Krzysztof Kiewlowski
¿Qué he hecho yo para merecer esto, (1985) de Pedro Almodóvar?
Persona (1966) d'Ingmar Bergman
Identificación de una mujer (1982) Michelangelo Antonioni
Un asunto de mujeres (1988) de Claude Chabrol
El piano (1993) de Jane Campion
Thelma & Louise (1991) de Ridley Scott
La mitad del cielo (1986) de Manuel Gutiérrez Aragón
El pájaro de la felicidad (1993) de Pilar Miró
La linterna roja (1991) de Zhang Yimou
Kandahar (2001) de Mohsen Makhmalbaf
Dos mujeres (1961) de Vittorio de Sica
Yo, la peor de todas (1990) de María Luisa Bemberg
Erin Brockovich (2000) de Steven Soderbergh
Los silencios del palacio (1994) de Moufida Tlatli
Mamma Roma (1962) de Pierre Paolo Passolini
Lejos del cielo (2002) Todd Haynes
Antonia (1995) Marleen Gorris ■